

KÖLCSÖNÖZZ KI EGY KÖNYVTÁROST! ÚJ SZOLGÁLTATÁS SZAKDOLGOZÓKNAK A KLEBELSBERG KÖNYVTÁRBAN

Kiss Márta
SZTE Klebelsberg Könyvtár
marta.kiss@ek.szte.hu

Szűcs Judit
SZTE Klebelsberg Könyvtár
judit.szucs@ek.szte.hu

DOI: 10.31915/NWS.2018.9

Borrow a librarian! - a new service for students in the Klebelsberg Library The Klebelsberg Library provides a creative and innovative personalized service that seeks to meet the expectations of the present era and generation and to promote the access to information. There is the librarian who provides the methods for literature research with practical advices in a traditional environment and the student who gets to know the possibilities and proper usage of the library's specific databases, e-books and e-resources. In addition, the library's webpage that collects tools for disseminating information of special disciplines, developed by the library staff and serving as a technical background, is also presented to the student.

Keywords: university library, reference services, Borrow a librarian!, degree thesis, discipline of science

Bevezetés

2017 márciusában a szegedi Klebelsberg Könyvtár kialakított egy új honlapot¹ és egy hozzákapcsolódó szolgáltatást, amely a szakdolgozó hallgatók munkájának segítségét tűzte ki célul. A szolgáltatás a *Kölcsönözz ki egy könyvtárost!* nevet kapta, a honlap pedig a *Szakedolgozzunk! – A kezdetektől az utolsó simításokig* címet viseli.

1. A szolgáltatás kialakulásának előzményei

A szolgáltatás létrehozását előmozdította a most egyetemre járó új generáció könyvtárhasználati szokásainak megváltozása, a nagymértékű információáradat, az információs műveltség átalakulása, a technológia fejlődése és a 21. század könyvtártípusainak változásai. Amikor megszületett az ötlet, hogy a hagyományos értelemben vett könyvtári feladataink mellett egyéb módon is támogassuk az egyetem hallgatóit, egy olyan komplex terv körvonalazódott, amely hatékony segítséget jelenthet a szakdolgozóknak diplomamunkájuk elkészítéséhez. A kialakításnál figyeltünk arra, hogy a fiatalok szakirodalmi tájékoztatással kapcsolatos igényeinek megfeleljünk, azaz minél gyorsabban és minél kényelmesebben jussanak hozzá a személyre szabott szolgáltatásunkhoz. Emellett lényeges szempont volt, hogy a módszertani segítségnyújtás pontos, releváns információkat tartalmazzon. Ehhez szükség volt arra, hogy a referenzpultot elhagyva² közvetlen kapcsolatot vegyünk fel hallgatóinkkal, ugyanis volt már olyan eset, hogy a hallgató nem mert segítséget kérni pult mögött ülő kollégától. Többek között ezért is dolgoztuk ki a szolgáltatás több osztály összehangolt együttműködésével.

¹ <http://szakdolgozat.ek.szte.hu>

² Arndt, Theresa S.: Reference service without desk. <https://doi.org/10.1108/00907321011020734>
Hozzáférés: 2018.06.02

2. Szakdolgozzunk! honlap

Első lépésként olyan vázlatot alakítottunk ki, amely nemcsak a diplomamunka megírásához vette számba a szakdolgozatírás fontosabb lépéseit, hanem a mi további teendőinkhez is útjelzőként szolgált. Az aprólékos munkával felépített vázlatpontok végigvezetnek a szakdolgozat megírásának minden jelentős állomásán: a téma megfogalmazásától az anyaggyűjtésen, az ismeretanyag rendszerezésén át egészen a leadás előtti utolsó simításokig. Kezdetben olyan szolgáltatást terveztünk, mely interneten elérhető, szabadon használható segédanyagokat kínál a hallgatóknak az önálló munkához. Az oldalak kialakításához használható keretprogram már adva volt, hiszen a WordPress alkalmazást sikeresen használtuk korábbi projektjeinkben. Úgy gondoltuk, hogy az alapot jelentő struktúra kialakításával és a hozzá legmegfelelőbb forma megtalálásával a munka nehezebb részén túljutottunk, hiszen már csak tartalommal kellett megtöltenünk és mintegy életre keltenünk az általunk létrehozott vázlatot. A tartalom jelen esetben a vázlatpontok szöveges kifejtését, részletesebb magyarázatát jelentette. Ebben a munkafolyamatban fiatal, frissen végzett könyvtárosainkat vontuk be, mert úgy véltük, ők könnyebben találhatják meg azt a közvetlen hangot a diákokkal, ami alapja lehet szolgáltatásunk sikerének. A szöveges anyagok elkészültek, elkezdtük azok hozzáillesztését az internetes oldalak alapját jelentő menüpontokká alakult vázlatpontokhoz, és nekiláttunk kialakítani az anyag belső hivatkozásrendszerét.

Ebben a munkafolyamatban sokszor említettük saját vagy a könyvtárban elérhető forrásainkat. A napi munka során rengeteg hallgatóval kerülünk kapcsolatba, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy többségük e források töredékét sem használja, ismeri. Ebből kiindulva logikusnak tűnt ezek összegyűjtése és a felhasználóinkkal való megismertetése. Így jött létre a Szakdolgozzunk! oldalon elérhető, a szolgáltatás keretében, de külön részeségként működő tematikus linkgyűjtemény. Először az egyetem kari és tanszéki felosztását használtuk a csoportosítás alapjául, de majd 1 év elteltével szerencsésebbnek tűnt tudományterületenkénti felosztás.

A szakterületi gyűjtemény nem jöhetett volna létre a szakreferensek nélkülözhetetlen munkája nélkül. Több megbeszélést követően közösen, együttműködve a tájékoztató csoportok kollégáival együtt alakítottuk ki az egyes területek szerkezeti felépítését. Alapkoncepció volt, hogy szerepeljenek a listákban e-források és hagyományos dokumentumok is. Először a szakreferenseket kértük meg, hogy az alábbi részeket töltsék ki a saját területükre vonatkozó forrástípusokkal:

1. kép Néprajztudomány forrásgyűjteménye a Szakdolgozzunk! honlapon

is. Először a szakreferenseket kértük meg, hogy az alábbi részeket töltsék ki a saját területükre vonatkozó forrástípusokkal:

KÖLCSÖNÖZZ KI EGY KÖNYVTÁROST! – ÚJ SZOLGÁLTATÁS SZAKDOLGOZÓKNAK A KLEBELSBERG KÖNYVTÁRBAN

- bibliográfiák
- indexek
- kézikönyvek
- portálok, linkgyűjtemények
- kutatóintézetek
- könyvek
- folyóiratok
- e-könyvek
- e-folyóiratok
- adatbázisok
- adatbankok
- szakdolgozatok

Figyelembe kellett vennünk, hogy a társadalomtudományi szakok más követelményekkel dolgoznak, mint a természettudományi területeken, ezért néhány forrástípus az utóbbiból kimaradt. Miután a szakreferensek elkészültek témáikkal, a szakolvasótermi és tájékoztató csoport kollégái kiegészítették a listát saját tapasztalataikkal, ötleteikkel.

Az elkészítést követően gondolkodtunk azon, hogy hogyan lehetne a duplikátumokat kivenni a gyűjteményekből. Ekkor született meg külön menüpontként az „Általános források”, ahol minden tudományterületen hasznosítható, többször használt népszerű adatbázisok, keresők szerepelnek.

Itt törekedtünk arra, hogy minél több, ingyenesen, otthonról is hozzáférhető linket adjunk meg. Különválasztottuk a magyar és idegen nyelvű forrásokat. A menüpontban szerepelnek összegyűjtve jól használható, szakdolgozatírást segítő módszertani kézikönyvek. A tudományterületeknél szereplő könyvekhez hasonlóan, megadtuk az elérési útvonalat katalógusunkhoz, amelyet egy kis könyv ikonnal jelölünk.

Igyekeztünk a könyvtár kapcsolódó szolgáltatásait kiemelni a Szakdolgozzunk! honlapon, ezért külön menüpontként szerepel még az előfizetett e-források otthoni használatát segítő videó, illetve a Diplomamunka Repozitórium.

3. Kölcsönözz ki egy könyvtárost!

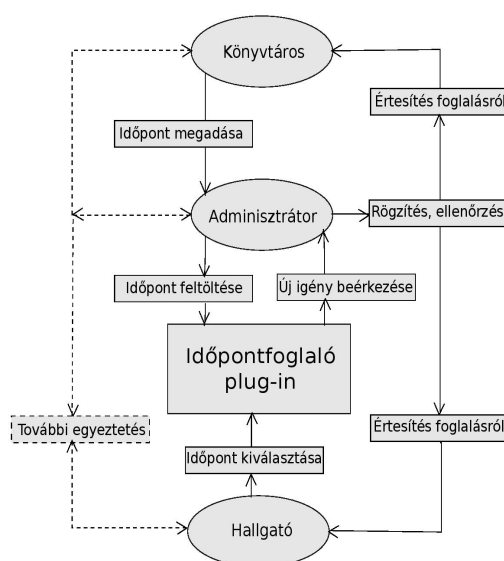
Mind a statikus HTML oldalakból álló segédlet, mind a folyamatosan aktualizált linkgyűjtemény a hallgatók önálló munkájára alapozva készült el. Ugyanakkor azt láttunk, hogy a diákok igénylik a személyes kapcsolatot, az interperszonális kommunikáció megkönnyíti az információ befogadását és későbbi sikeres alkalmazását. Ebből a felismerésből egyenes út vezetett a személyes konzultáció lehetőségének

2. kép Általános források menüpont a Szakdolgozzunk! honlapon

megteremtéséhez, ahol a könyvtáros a hallgató saját igényeihez, felkészültségéhez szabva módszertani segítséget nyújt a dolgozatírás aktuális fázisában. Ez pedig nem más, mint a Kölcsönözz ki egy könyvtárost! szolgáltatásunk.

Ez az a részegység, amely az időpontok naprakészen tartásával, a jelentkezők és a könyvtáros kollégák szinte azonnali tájékoztatásával, a megbízható működés biztosításával folyamatos napi munkát igényel.

A szolgáltatás indulásakor a konzultációs alkalmak meghirdetését és a rájuk való jelentkezést egy Google Form segítségével menedzseljük. A nehézkes működtetés és a több alkalommal jelentkező technikai problémák azonban egy másik megoldás felé tereltek bennünket. A WordPress adta lehetőségeket kihasználva olyan megoldást kerestünk, ami lehetővé teszi az időpontok nyilvántartását, folyamatos aktualizálását, kiválaszthatóságát és a lefoglalt időpontok rögzítését is ellátja. E kritériumoknak megfelelt a Webba időpontfoglaló³ alkalmazás, a közel fél éves tapasztalatok pedig alátámasztották a választás helyességét.

1. ábra Időpontfoglalás folyamata

3.1 Hogyan működik a konzultációs időpontok foglalása?

A folyamat középpontjában a telepített plug-in áll. A könyvtárosok által megadott időpontokat a WordPress adminisztrátorai (3 fő) rögzítik, esetenként módosítják vagy törlik az alkalmazás kezelőfelületén. A konzultációra jelentkezni akaró hallgató a plug-in által felkínált listából kiválasztja a neki megfelelő időpontot, kitölti az adatlapot, majd elküldi a foglalási szándékát. Az új igény beérkezéséről az adminisztrátorok értesítő üzenetet kapnak, a hallgatót pedig a monitorán megjelenő szöveg tájékoztatja, hogy a foglalás véglegesítéséről 1 munkanapon belül megerősítő e-mailt küldünk az általa megadott címre. Ezután az adminisztrátor levélben értesíti a könyvtárost, megadva, hogy mikor, milyen témában kéri a segítségét, és egyedi, tehát nem automatikusan generált levelet küld a felhasználónak

3 <https://webba-booking.com/documentation/> Hozzáférés: 2018. 06.20

is, amiben megerősíti a lefoglalt időpontot, valamint azt, melyik könyvtáros tartja majd a konzultációt. Amennyiben szükséges, témapontosítás vagy időpontváltozás esetén az adminisztrátor és a felhasználó újabb leveleket válthat.

A konzultáció sikeres létrejöttét, témáját az adminisztrátor statisztikai céllal nyilvántartja, ebbe a nyilvántartásba azonban a felhasználó által megadott személyes adatok nem kerülnek bele, azok a konzultáció végeztével törlésre kerülnek.

3.2 Hogyan zajlik a „kikölcsönzés”?

Jelenleg 16 kolléga kölcsönzésére van lehetősége az egyetemistáknak. A kialakításnál fontos szempont volt, hogy a napi ügyeleti beosztást ne akadályozza a működés. A találkozást minden „kikölcsönzött” kolléga a hallgató igénye szerint építi fel. Minden hallgató más-más kéréssel/kérdéssel érkezik a konzultációra. Sokféle tudományterületről küldenek témát, a könyvtárosok felkészülését a foglaláskor megadott dolgozati cím adja. Néhány példa, hogy milyen jelentkezések érkeztek eddig:

- Üdülési szokások a Kádár-korszakban
- Mártó masszák minőségvizsgálata – szappanos íz elkerülése
- Sportitalok – Hipotóniás italok kifejlesztése dinamikus sportot végzők számára
- A felszolgálók megítélése – A felszolgálóról, illetve a felszolgálás történetéről szeretnék szakirodalmat.

A könyvtárosok minden esetben felhívják a figyelmet arra, hogy csupán szakirodalom-keresésben és adatbázisok használatban, hivatkozáskezelésben tudunk segítséget nyújtani, a dolgozat megírásában nem. Közös pontja minden beszélgetésnek a *Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa (MATARKA)* és a Contenta repozitóriumainak bemutatása, illetve az *Ebsco Discovery Service (EDS)* közös keresőinek használata. A találkozók során természetesen bemutatjuk a már említett és kapcsolódó szakdolgozati gyorssegély honlapot, emellett sok hallgató katalógushasználati segítséget is igényel. Az eddigi tapasztalatok alapján ezeket a hallgatók 60%-a nem ismeri vagy – állítása szerint – nem használta még. Volt olyan hallgató, aki a könyvtárba sem volt még beiratkozva, az olvasói tereket nem, vagy csak ritkán használta. Ilyen esetben a konzultáció vagy nem fért bele 1 órába, vagy két alkalmat igényelt.

A szolgáltatás marketingje

3. kép A szolgáltatás első plakátja

A szolgáltatás működését olvasva felmerülhet a kérdés, hogy miért számít újdonságnak ez a lehetőség? Mi ebben az egyedi? Hiszen a szakirodalmi tájékoztatás már évtizedek óta működő ága a könyvtári munkának. Több száz kolléga segíti irodalomgyűjtéssel, kutatással, adatbázisok bemutatásával a diákok munkáját. Miben más ez, mint a jól bevált felhasználóképzések, referenzpulton lévő kommunikáció?

Véleményünk szerint egyik egyediségét adja a köré épített marketing, amellyel népszerűsítjük a szolgáltatást. A PR csoport kollégái mindent megtettek azért, hogy egy frappáns, figyelemfelkeltő címmel állhassunk elő, amely a szolgáltatás használatára ösztönzi a hallgatókat. Több külföldi példát tanulmányoztak, és remek ötletekkel kezdték a kampányolást. Egyedi plakátokat hoztak létre a szolgáltatás reklámozására, névjegykártyát készítettek, felhasználták a közösségi oldalak adta

lehetőséget, terjesztették a Facebook és az Instagram segítségével, illetve még egyedi logót is készítettek.

Segítette a népszerűsítést a szegedi internetes portálokon megjelenő cikkek megjelenése, a hallgatói csoportokban való megosztás és a helyi tévében szereplő hír a szolgáltatásról.

A szakdolgozatok leadási határidejét megelőző hónapban létrehoztunk egy eseményt, amelynek a *Kölcsönözz ki egy könyvtárost!* nyílt nap címet adtuk. Ezek a napokon nem kellett előre jelentkezni az időpontfoglalón keresztül, hanem meghatározott időintervallumban bárki jöhetett kérdezni és „kölcsönözni egy könyvtárost”. A program népszerűnek bizonyult, két napon összesen 30 hallgató jött el, 10 könyvtárost kölcsönöztek ki. Külön erre az alkalomra készült egy forrás-/jegyzetlap, amelyen szerepelnek a fontosabb linkek, adatbázisok.

Erre a lapra jegyzetelhetek plusz információkat, felírhatták a számukra fontos, vagy a lapon nem szereplő adatbázisokat. Az akkor elkészített jegyzetet azóta is használják minden konzultáció alkalmával a kollégák.

weboldal: szakdolgozat.bibl.u-szeged.hu
 e-mail: szakdolgozat@ek.szte.hu

Könyvtárunk katalógusai:
<http://qubo.bibl.u-szeged.hu/>
E-forrásaink:
<http://search.ebscohost.com/>

Magyar nyelvűek: **Idegen nyelvű, szabad hozzáférései:**

→ Magyar Elektronikus Könyvtár http://mek.oszk.hu/	→ Karlsruhe Virtueller Katalog https://vk.bibliothek.kit.edu/
→ Elektronikus Periodika Archivum http://epa.oszk.hu/	→ Worldcat http://worldcat.org/
→ Magyar folyóiratok tartalomjegyz. kereshető adatb. http://mofarha.hu/	→ Directory of Open Access Journals https://doaj.org/
→ Hungaricana portál https://hungaricana.hu/	→ Directory of Open Access Books http://www.doabooks.org/
→ MTA Tudományos Művek Tára https://www.mttm.hu/	→ Listing of Open Access Databases http://www.oadb.org/
→ SZTE repositoryumok http://contenta.bibl.u-szeged.hu/	→ Hathí Trust Digital Library https://www.hathitrust.org/
→ MTA Könyvtárak repozitóriuma http://konyvtar.mta.hu/index.php?name=ev_5_5	→ Open Book Publisher https://www.openbookpublishers.com/
→ Corvinus Kutatások http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/	→ Dart Europe - E-Theses http://www.dart-europe.eu/
→ Digitális Tankönyvtár http://www.tankonyvtar.hu/	→ Google Tudás - tudományos publikációk https://scholar.google.hu/
→ Arcanum Digitális Tudománytár - a könyvtár hálózatan http://adplus.arcanum.hu/	

Műdszertanról szóló könyvek, nem csak szakdolgozóknak: **Közös keresőfelületek:**

• Tancsányi Pál: <i>Általános kutatómódszertan</i> - 001 T63	→ EPI-HUMANUS+HATARKA http://ehm.ek.szte.hu/
• Jüleit Corbin: <i>A kvalitatív kutatás alapjai: a Grounded Theory elemzési módszer technológiája és eljárása</i> - 001 C28	→ MEK+EPADKA http://mek.oszk.hu/kozoskereso/
• Horváth Dóra: <i>Alternatív kvalitatív kutatás kézikönyv</i> - 001 H85	→ Magyar Országos Kötés Katalógus http://www.mokk.hu/
• Majoros Pál: <i>A kutatómódszertan alapjai: tanácsok, tippek, trükkök - nem csak szakdolgozóknak</i> - 001 K40	→ Open Archives Initiative - hazai archívumok közös keresője http://olkesz.szte.hu/kereso/index.php
• Fercsik Erzsébet: <i>Dolgozatírás - feladók</i> - 001 F48	→ Magyarországon elérhető elektronikus tudományos tartalmak http://compass.konyvtar.mta.hu/
• Szabó G. Sára - Gombos Péter: <i>Hogyan írjunk (és gépezzünk) szakdolgozatot</i> - 001 S21	
• <i>Hogyan írjunk... 2.101 tanács (szakdolgozóknak)</i> - 001 W76	
• <i>Blaskó Agnes: Írás 1.0.: az ötlettel a jól strukturált szövegig</i> - 001 B69	
• <i>Umberto Eco: Hogyan írjunk szakdolgozatot</i> - 001 E13	
• <i>Gyanyák János: Szavak és szemléletük kézikönyve</i> - 02 C99	
• <i>Kutatási és publikálási kézikönyv nem csak közgazdászoknak</i> - 001 K97	
• <i>Voit Pál: A diplomamunka-készítés módszertana - praxikum</i> - 001 V94	

www.ek.szte.hu | @klebelsbergkonyvtar | stek | stebib

4. kép Forráslap a *Kölcsönözz ki egy könyvtárost!* szolgáltatáshoz

A szolgáltatás eredményessége és jövője

Terveink között szerepel, hogy külföldi hallgatók számára is lehetőséget biztosítunk angol nyelvű módszertani tájékoztatókra. Tovább népszerűsítünk a karok egyéni megkeresésével, rövid videókat készítünk, csoportos lehetőséget biztosítunk a kölcsönzésre, akár workshop formájában tanuló tereinkben, és szeretnénk bővíteni a szakterületi ismertető forrásait is.

Összegzésképpen elmondható, hogy az eddigi statisztikai adatokat és elégedettségi felmérést látva⁴ egy sikeres szolgáltatást indított el a Klebelsberg Könyvtár. Látva a hallgatói visszajelzéseket, az egyetemen túlmutató érdeklődést, a könyvtárosok lelkesedését és a statisztikákat reméljük, a szolgáltatás a jövőben is hasonló sikereket könyvelhet el.

⁴ Kiss Márta, Szűcs Judit: Kölcsönözz ki egy könyvtárost! Egy innovatív szolgáltatás és távlati lehetőségei a Klebelsberg Könyvtárban. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 65. 6. sz. (2018), 350-356.